

I

(Rezolucje, zalecenia i opinie)

OPINIE

EUROPEJSKI KOMITET EKONOMICZNO-SPOŁECZNY

523. SESJA PLENARNA EKES-U W DNIACH 22 I 23 LUTEGO 2017 R.

Opinia Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny „Strategie dywersyfikacji turystyki wodnej i morskiej”

(opinia rozpoznawcza)

(2017/C 209/01)

Sprawozdawca **Tony ZAHRA**

Wniosek o konsultację	Maltańska prezydencja Rady, 19.9.2016
Podstawa prawna	Art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Jednolitego Rynku, Produkcji i Konsumpcji
Data przyjęcia przez sekcję	9.3.2017
Data przyjęcia na sesji plenarnej	30.3.2017
Sesja plenarna nr	524
Wynik głosowania	179/0/0
(za/przeciw/wstrzymało się)	

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Mając na uwadze takie utrudnienia jak odległość, dostępność i wyspiarski charakter, EKES uważa, że należy dążyć do wprowadzenia korzystnego systemu podatkowego dla wysp, uwzględniającego szczególne wysiłki – w zakresie inwestycji, utrzymania i tworzenia miejsc pracy oraz przystosowywania godzin otwarcia placówek handlowych – poczynione w celu zmniejszenia następstw sezonowości.

1.2. Mimo dużej odporności turystyki w czasach kryzysu i szybkiego ożywienia w sektorze, Komitet uważa, że ważne jest przeanalizowanie i wykorzystanie wyzwań i możliwości stojących przed turystyką wodną i morską, zwłaszcza w regionie Morza Śródziemnego, a to ze względu na jej duże znaczenie i znaczny wkład w gospodarkę Europy. W toku procesu oceny należy w odpowiednim stopniu wziąć pod uwagę porównywalność z konkurencyjnymi kierunkami turystycznymi. Kluczowe znaczenie mają inteligentniejsze przepisy i strategie polityczne oraz zmniejszanie obciążeń biurokratycznych dla MSP.

1.3. W regionie należy stworzyć i promować więcej tras obejmujących wiele kierunków turystycznych, wspierając przy tym wspólne/regionalne działania promocyjne państw członkowskich. EKES proponuje, by państwa członkowskie przyjęły solidne strategie marketingowe na rzecz dywersyfikacji i dostosowywania się do zmiennych preferencji i gustów klientów. Jednakże w tym procesie należy również ocenić różnice w przystępności cenowej dla obywateli, które mogą istnieć w odniesieniu do usług turystycznych oferowanych w tym sektorze.

1.4. Ze względu na dużą zależność turystyki wodnej i przybrzeżnej od ekosystemów morskich ważne jest, by państwa basenu Morza Śródziemnego zintensyfikowały współpracę regionalną z myślą o ochronie tych ekosystemów. W tym kontekście Komitet opowiada się za połączeniem sił zachodnich śródziemnomorskich państw członkowskich i krajów trzecich, by wspólnie zająć się kwestią niebieskiego wzrostu ⁽¹⁾ oraz niebieskiej i zielonej infrastruktury w celu odtworzenia zdegradowanych ekosystemów.

1.5. Budownictwo i pozyskiwanie gruntów z morza na płytkim szelfie kontynentalnym powodują nieodwracalne zniszczenie podmorskich siedlisk. Szelf kontynentalny Morza Śródziemnego ma ograniczone rozmiary, dlatego należy chronić te strefy morskie przed tego rodzaju działaniami. W przypadku, gdy działania takie mają miejsce, należy również rozważyć środki wyrównawcze i utworzenie rezerwy.

1.6. Rozwój turystyki wodnej i morskiej musi opierać się na zasadach zrównoważonego rozwoju. Wymaga to stworzenia operatywnego i wymiernego instrumentu. EKES zaleca opracowanie zharmonizowanego mechanizmu wskaźnika zrównoważonego rozwoju dla tego sektora, zwłaszcza w odniesieniu do państw i regionów wyspiarskich, które są w dużym stopniu zależne od działalności prowadzonej w strefie przybrzeżnej. Doskonałą platformą do realizacji tego celu mógłby być „Europejski System Wskaźników Turystycznych” opracowany przez Komisję Europejską.

1.7. Opracowanie mechanizmu wskaźnika zrównoważonego rozwoju wymaga również zgromadzenia dokładnych danych gospodarczych. Branża turystyki jest niezwykle złożona i obejmuje zróżnicowane relacje między wieloma różnymi zainteresowanymi stronami. W tym celu można by opracować instrumenty gromadzenia względnych danych ekonomicznych przez ekstrapolację z modelu rachunku satelitarnego.

1.8. Z uwagi na wpływ zmiany klimatu na środowisko morskie niezbędny jest dialog na temat innowacyjnych rozwiązań. Priorytet należy nadać szczególnym środkom w odniesieniu do terytoriów podatnych na zagrożenia. Komitet zwraca uwagę na opublikowany niedawno komunikat Komisji w sprawie międzynarodowego zarządzania oceanami i zawarty w nim pakiet 14 działań ⁽²⁾. Siódmy unijny program działań w zakresie środowiska do roku 2020 oraz unijne cele w zakresie dostosowania się do zmiany klimatu i łagodzenia jej skutków są skupione na sektorach infrastruktury, takich jak energia i transport, a także na konkretnych aspektach związanych z turystyką przybrzeżną i morską. Dodatkowo Europejski Bank Inwestycyjny ma przekazywać MŚP środki przeznaczone na inwestycje w turystykę i/lub inwestycje w regionach objętych celem konwergencji.

1.9. W turystyce wodnej i morskiej istotny problem stanowi gospodarowanie odpadami, a sama turystyka generuje znaczne ilości odpadów. Według szacunków WWF zanieczyszczenie morza jest w ponad 80 % spowodowane działalnością prowadzoną na lądzie. Problem ten potęgują dodatkowo odpady wyrzucane do morza. Dlatego też obok skoordynowanego i skutecznego egzekwowania przepisów konieczne jest przyjęcie innowacyjnych środków pozwalających łagodzić problemy związane z odpadami. Komitet apeluje o zharmonizowane wdrażanie konwencji międzynarodowych, tak by wspierać budowanie zdolności w państwach trzecich.

1.10. Ze względu na perspektywy wzrostu sektora, cały łańcuch gospodarki odpadami (począwszy od zbiórki aż do utylizacji) stanowi istotne wyzwanie, zwłaszcza na obszarach zamkniętych, takich jak wyspy. W tym kontekście EKES również zaleca utworzenie „koalicji na rzecz dziedzictwa przyrodniczego” obejmującej wyspy i obszary przybrzeżne oraz najważniejsze podmioty w obszarze środowiska naturalnego, takie jak fundacje i organizacje międzynarodowe, która miałaby zmienić wyspy i obszary przybrzeżne w liderów globalnych działań na rzecz czystego środowiska wspomaganych dzięki zintegrowanemu podejściu do turystyki.

1.11. Inwestowanie w ludzi stanowi warunek wstępny zrównoważonego i konkurencyjnego wzrostu gospodarczego. Sektor ten nie przyciąga jednak wystarczającej liczby wykwalifikowanych pracowników, ponieważ nie jest atrakcyjny pod względem rozwoju kariery i długoterminowego zatrudnienia. Komitet zaleca opracowanie strategicznego planu działania szczególnie po to, by zapewnić i utrzymać stały napływ wykwalifikowanych pracowników zainteresowanych długoterminowym zatrudnieniem w tym sektorze. Taki plan działania musi zawierać konkretne propozycje oparte na naukowym i praktycznym podejściu, co pozwoli na zwiększenie atrakcyjności branży.

2. Uwagi ogólne

2.1. Prezydencja maltańska zwróciła się do EKES-u o wydanie opinii rozpoznawczej w sprawie strategii dywersyfikacji turystyki wodnej i morskiej w szerszym kontekście innowacyjnych strategii na rzecz rozwoju bardziej konkurencyjnego środowiska w Europie ze szczególnym uwzględnieniem regionu Morza Śródziemnego.

⁽¹⁾ Komunikat Komisji „Niebieski wzrost”, COM(2012) 494 final.

⁽²⁾ JOIN(2016) 49 final oraz https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/policy/ocean-governance_en.

2.2. Turystyka jest silnym sektorem gospodarczym w skali światowej, który daje ogromne możliwości zatrudnienia i rozwoju gospodarczego, co zostało uznane w art. 195 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. W 2014 r. udział sektora turystyki wyniósł ponad 1,6 bln EUR, czyli prawie 10 % całkowitego PKB w UE, a jego bezpośrednie, pośrednie i indukowane skutki zapewniły 25 mln miejsc pracy w UE⁽³⁾. Podsektor morski turystyki został określony jako jeden z obszarów priorytetowych maltańskiej prezydencji UE. Opracowanie odpowiednich produktów turystycznych i usług morskich może się przyczynić do zwiększenia potencjału wzrostu gospodarczego na unijnych obszarach przybrzeżnych i wyspiarskich. W związku z tym konieczne jest określenie obecnych trendów i prognoz w celu uzyskania jaśniejszego obrazu innowacyjnych możliwości zgodnych ze specyficznym charakterem turystyki wodnej i morskiej.

2.3. Turystyka wodna i morska to najważniejszy podsektor turystyki, jak również najważniejszy rodzaj działalności związanej z morzem w Europie. Sektor ten daje zatrudnienie prawie 3,2 mln osób, wytwarza łącznie 183 mld EUR wartości dodanej brutto⁽⁴⁾ i posiada potencjał w zakresie tworzenia miejsc pracy i zrównoważonego „błękitnego wzrostu”. W celu promowania Europy jako wiodącego kierunku turystyki wodnej na świecie, infrastruktura turystyczna na wyspach i wybrzeżach Europy musi oferować użytkownikom odpowiednie i innowacyjne usługi, w tym dostępność, zapewniając jednocześnie zrównoważony rozwój społeczności lokalnych. Częścią tego sektora jest też „śródlądowa” turystyka wodna, uprawiana w wielu państwach członkowskich na jeziorach, rzekach itp., i należy ją uwzględnić w procesie przeglądu. Sektor ten jest także związany z przemysłem stoczniowym w zakresie budowy łodzi rekreacyjnych i statków wycieczkowych, gdzie Europa zajmuje istotną pozycję w gospodarce światowej.

3. Propozycje EKES-u dotyczące nowych paradygmatów polityki turystycznej

3.1. Na przestrzeni lat Komitet przyjmował opinie w sprawie polityki turystycznej w ujęciu ogólnym, a w szczególności turystyki wyspiarskiej i przybrzeżnej. Proponował opracowanie programów uczenia się przez całe życie, skierowanych zwłaszcza do osób w branży turystycznej na wyspach, oraz utworzenie międzyregionalnej szkoły na wyspie znajdującej się w dobrym strategicznie położeniu, opartej na koncepcji podobnej do programu Erasmus dla studentów i pracowników branży turystycznej.

3.2. EKES uważa, że unijna definicja wysp jest nieodpowiednia i powinna zostać zmieniona, tak by uwzględniać nowe realia rozszerzonej Unii Europejskiej, która obejmuje wyspiarskie państwa członkowskie. Aby popularyzować Europę jako kluczowy kierunek turystyczny w skali światowej, zaleca także rozwój współpracy makroregionalnej (np. strategii na rzecz regionu Morza Adriatyckiego i Morza Jońskiego, strategii dla regionu Morza Bałtyckiego lub strategii na rzecz regionu Dunaju), aby rozwiązywać takie problemy jak dostępność. Wymaga to wysokiej jakości ciągłości terytorialnej zapewniającej połączenia komunikacyjne z wysp na kontynent.

3.3. Ze względu na zmianę klimatu konieczne jest przyjęcie zdecydowanych środków dostosowawczych na rzecz odporności wysp na zmianę klimatu we wszystkich obszarach ich gospodarki. EKES zalecał wprowadzenie „testu zmiany dla wysp” dotyczącego takich kwestii jak energia i transport (infrastruktura i dostępność), podnoszący się poziom mórz, zmniejszenie różnorodności biologicznej i innych istotnych zagadnień.

3.4. Gospodarki wysp w zbyt dużym stopniu uzależnione są od turystyki, głównie sezonowej, dlatego też konieczna jest dywersyfikacja. Komitet podkreślił, że traktowanie niebieskiej gospodarki jako niewyczerpanego źródła niewykorzystanego bogactwa i odwoływanie się w sposób uporczywy do niebieskiego wzrostu, który miałby być panaceum na wszystkie problemy gospodarki europejskiej, grozi zwiększeniem różnorodnej presji, której już podlegają wybrzeża i morza UE. W związku z tym w opracowywaniu i wdrażaniu środków nadrzędną zasadą musi pozostać długoterminowa stabilność.

3.5. Przyjęty w 2014 r. komunikat Komisji pt. „Europejska strategia na rzecz większego wzrostu gospodarczego i zatrudnienia w turystyce przybrzeżnej i morskiej”⁽⁵⁾ odnosi się do obecnych niedociągnięć i uchybień w ładzie administracyjno-regulacyjnym i tworzy ramy współpracy między organami publicznymi a partnerstwami publiczno-prywatnymi, m.in. przez tworzenie klastrów i zintegrowanych strategii terytorialnych. Z uwagi na specyfikę poszczególnych basenów morskich, w komunikacie zaproponowano 14 konkretnych działań dotyczących inwestycji przedsiębiorstw, dużego stopnia sezonowości, dywersyfikacji produktów i innowacji, łączności, dostępności, poprawy infrastruktury, rozwoju umiejętności i ochrony środowiska morskiego. Realizacja planu działania trwa⁽⁶⁾.

⁽³⁾ Światowa Rada Turystyki i Podróży (WTTC), Skutki gospodarcze sektora podróży i turystyki [„Travel & Tourism economic impact”], 2015, UE.

⁽⁴⁾ Komisja Europejska, Badania wspierające środki polityczne na rzecz turystyki przybrzeżnej i morskiej na szczeblu UE, 2013 r. https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/sites/maritimeaffairs/files/docs/body/study-maritime-and-coastal-tourism_en.pdf.

⁽⁵⁾ COM(2014) 86 final.

⁽⁶⁾ https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/policy/coastal_tourism_en.

4. Strategie dywersyfikacji turystyki wodnej i morskiej: propozycje EKES-u

4.1. Międzysektorowe podejście środowiskowe

4.1.1. Przez lata zrobiono wiele, aby zwrócić uwagę decydentów i zainteresowanych stron na wysokim szczeblu na związek między oceanem a klimatem. Doprowadziło to do uwzględnienia oceanów w porozumieniu paryskim z 2015 r. oraz do opracowania specjalnego sprawozdania na temat oceanów przez Międzyrządowy Zespół ds. Zmian Klimatu (IPCC). Ze względu na tego rodzaju wysiłki konieczne jest wspieranie wdrażania porozumienia paryskiego, w tym wzmocnienie zdolności technicznych państw członkowskich w zakresie opracowywania ścieżek technologicznych z myślą o niskoemisyjnej przyszłości.

Transport morski odpowiada za ok. 2,5 % światowych emisji gazów cieplarnianych. UE wzywa do globalnej strategii ograniczenia emisji gazów cieplarnianych z międzynarodowej żeglugi morskiej, ale do roku 2050 prognozowany jest znaczny wzrost emisji pochodzących z żeglugi. Według drugiego studium IMO (Międzynarodowej Organizacji Morskiej) na temat emisji gazów cieplarnianych, zużycie energii przez statki i ich emisje CO₂ można zmniejszyć nawet o 75 %, stosując konkretne rozwiązania i wdrażając istniejące technologie. Wiele z tych rozwiązań jest opłacalnych i oferuje korzyści netto, jako że wszelkie koszty operacyjne lub nakłady inwestycyjne zwracają się w formie niższych rachunków za paliwo. Takie redukcje można uzyskać wdrażając nowe innowacyjne technologie.

4.1.2. Biorąc pod uwagę wyjątkową różnorodność biologiczną Morza Śródziemnego, stanowi ono w tym zakresie jeden z najważniejszych regionów na świecie, ale także region, który w stopniu większym niż inne regiony jest narażony na skutki zmiany klimatu. Prowadzona na szeroką skalę turystyka przybrzeżna stanowi jedną z głównych przyczyn szkód ekologicznych w tym regionie. Jednak region Morza Śródziemnego posiada też wysoką wartość przyrodniczą, zatem ma on decydujące znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej. Z tego względu niezbędna jest współpraca regionalna z myślą o ochronie ekosystemów morskich. W ramach realizowanego przez Unię Europejską instrumentu finansowego LIFE+ wspierane są cele wspólnotowej strategii ochrony różnorodności biologicznej i oferowana jest możliwość finansowania innowacyjnych przedsięwzięć dotyczących turystyki przybrzeżnej i morskiej.

4.1.3. Istotnym problemem sektora jest gospodarka odpadami, zwłaszcza na wyspach, które poddawane są dużym wahaniom sezonowym. Większość wysp z trudnością radzi sobie z dużą liczbą odwiedzających w okresach nasilonego ruchu turystycznego, dlatego też potrzebne są ogromne inwestycje w zapewnienie odpowiednich stacji uzdatniania wody lub oczyszczalni ścieków. Dzięki zawarciu Konwencji o różnorodności biologicznej dysponujemy globalnie uznawanymi ramami działania, pozwalającymi zwalczać zagrożenia dla dziedzictwa naturalnego, począwszy od rozwiązania kwestii odpadów morskich i mikrodrobin plastiku, po ustawiczne ograniczanie i zakaz używania jednorazowych worków z tworzyw sztucznych.

4.1.4. W wielu różnych badaniach i sprawozdaniach podkreślono, że podjęcie proekologicznych działań jest opłacalne dla europejskiego sektora turystyki przybrzeżnej. UE musi zachęcać państwa członkowskie do zwiększenia wysiłków w zakresie wdrażania praktyk ekoturystycznych i wprowadzania ekologicznych programów łagodzących skutki zmian klimatu. Działania te powinny być wspomagane przez promocję ekoturystyki jako segmentu wspierającego turystykę morską.

4.1.5. Ze względu na te wyzwania coraz ważniejszy staje się rozwój turystyki wodnej i morskiej zgodny z zasadami zrównoważonego rozwoju. Zrównoważoność musi być jednak oparta na sprawnym i mierzalnym modelu, który ustanawia system wskaźników pozwalających na monitorowanie i rejestrowanie działań i zmian w dziedzinie turystyki morskiej, zwłaszcza w państwach i regionach wyspiarskich. Ośrodki turystyczne powinny także zastanowić się nad ustanowieniem progów natężenia ruchu turystycznego, których przekroczenie skutkuje wystąpieniem szeregu problemów niekorzystnie wpływających na ten sektor oraz jego długofalowy zrównoważony charakter. Tymi progami są w szczególności:

- pogorszenie się stanu zasobów ekologicznych i ich utrata;
- presja na środowisko i infrastrukturę fizyczną;
- konflikty między turystami a mieszkańcami skutkujące brakiem gościnności ze strony miejscowej ludności;
- niezadowolenie gości.

4.1.6. „Europejski System Wskaźników Turystycznych” opracowany przez Komisję Europejską w 2013 r. i zmieniony w 2016 r. ⁽⁷⁾, jest dobrowolnym instrumentem zarządzania, w którym określono zestaw podstawowych wskaźników, aby pomóc kierunkom turystycznym monitorować i mierzyć własne wyniki w zakresie zrównoważonej turystyki.

⁽⁷⁾ http://ec.europa.eu/growth/sectors/tourism/offer/sustainable/indicators_en.

4.1.7. Najbardziej wartościowym źródłem w tym względzie jest Europejska Agencja Bezpieczeństwa Morskiego (EMSA), dostarczając informacji, danych statystycznych i porad, które mają kluczowe znaczenie w procesie ustalania zasad zrównoważonego rozwoju.

4.1.8. Należy odnieść się również do opinii EKES-u „Inteligentne wyspy”, zwłaszcza jeśli chodzi o stosowanie najlepszych praktyk.

4.1.9. Kolejnym cennym zasobem w osiągnięciu tego celu może być projekt „Śledzenie operacji europejskich w ekosystemach morskich” [„Tracking European Operations for Maritime EcoSystems”] zrealizowany dzięki platformie ERA-LEARN 2020 (działania wspierające – CSA) i finansowany z programu „Horyzont 2020”.

4.1.10. Wiele organizacji i instytucji wnosi wkład w proces ochrony środowiska; są to na przykład WWF, Ocean & Climate Platform, Konferencja Peryferyjnych Regionów Nadmorskich Europy (KPRNE), Greenpeace oraz różne struktury ONZ, które działają wspólnie z różnymi strukturami UE oraz prowadzą ścisłą współpracę z rządami oraz zainteresowanymi stronami z sektora publicznego i prywatnego. Jeśli mamy podążać drogą prowadzącą do sukcesu, proces ten musi być kontynuowany.

4.1.11. Zdrowe ekosystemy morskie oraz chronione obszary przybrzeżne/wyspiarskie na różne sposoby przyczyniają się do zrównoważonego wzrostu gospodarczego i tworzenia miejsc pracy. Turystyka i rolnictwo, rybołówstwo oraz akwakultura i leśnictwo to kluczowe sektory wywierające duży wpływ na uwzględnianie aspektu różnorodności biologicznej i mające istotne znaczenie dla tego procesu. Kolejne powiązane kwestie, które wymagają szczególnej uwagi, to zrównoważona produkcja żywności i bezpieczeństwo żywnościowe. Polityka sektorowa przyczyniająca się do zachowania różnorodności biologicznej musi być rozwijana w obrębie zintegrowanych ram. W kwestii ekosystemów morskich EKES zwraca uwagę na dyrektywę w sprawie planowania przestrzennego obszarów morskich (PPOM)⁽⁸⁾, a także na konwencję barcelońską z 1995 r.⁽⁹⁾

4.1.12. Zanieczyszczenia mórz często pochodzą z nieoczyszczonych ścieków i rolnictwa, ale ekosystemom morskim zagrażają również nadmierne połowy komercyjne, wycieki ropy naftowej i innych substancji niebezpiecznych, a także wprowadzanie gatunków obcych. Także niewłaściwe odprowadzanie wody balastowej może mieć znaczny wpływ na środowisko naturalne⁽¹⁰⁾. Ekosystemy morskie są istotnym źródłem różnorodności biologicznej. Unia Europejska podejmuje liczne działania, aby osiągnąć dobry stan środowiska morskiego, tak by do 2020 r. zwiększyć odporność ekosystemów na zmianę klimatu w europejskich wodach morskich. Wymaga to ścisłej współpracy między wszystkimi zainteresowanymi stronami.

4.1.13. W tym kontekście strategiczne znaczenie ma wybór instrumentów wykonawczych, co pozwala zapewnić, że wszystkie sektory gospodarki skorzystają z nowych możliwości tworzonych przez zdrowe ekosystemy. Jednocześnie do zapewnienia, aby turystyka weszła w zakres ogólnego pojęcia dobrej administracji, niezbędna jest przejrzystość, odpowiednie konsultacje i odpowiedzialność. Jak wskazano w Konwencji o różnorodności biologicznej⁽¹¹⁾, efektywne gospodarowanie zasobami i gospodarka o obiegu zamkniętym stanowią warunki wstępne osiągnięcia postępów i zrównoważenia w tej dziedzinie.

4.1.14. Należy opracować strategię zwiększenia świadomości, by poprawić stopień przestrzegania przepisów, wykorzystując zachęty do działań w dziedzinie czystej turystyki wodnej i morskiej (również w powiązanych branżach, takich jak żeglarstwo, rybołówstwo, zaopatrzenie w żywność itp.). W tym kontekście konieczne jest opracowanie kompleksowych międzysektorowych programów szkoleniowych mających na celu realizację złożonych i zrównoważonych celów; z kolei sieć odpowiednich obszarów turystycznych pozwoliłaby na wymianę danych i dobrych praktyk.

4.1.15. Europa musi dobrze wykorzystywać swoje zasoby naturalne oraz promować najlepsze miejsca, gdzie przyroda i planowanie przestrzenne obszarów przybrzeżnych i morskich znajdują się w równowadze. Ponieważ strefa przybrzeżna ma strategiczne znaczenie dla środowiska, gospodarki i społeczeństwa, działania służące rozwiązywaniu problemów w tych obszarach muszą stanowić część zintegrowanej polityki zrównoważonego rozwoju, w ramach której szczególne znaczenie przypadnie planowaniu przestrzennemu, równowadze między wykorzystywaniem energii ze źródeł odnawialnych a pozostałą działalnością w strefie przybrzeżnej i przestrzeganiu zasad urbanistyki⁽¹²⁾. Konieczne należy zadbać o jak najlepsze wdrożenie przez państwa członkowskie dyrektywy w sprawie PPOM. Jako że ta dyrektywa nie dotyczy obszarów przybrzeżnych, można by ponownie odnieść się do konwencji barcelońskiej, którą opatrzone Protokołem w sprawie zintegrowanego zarządzania strefą przybrzeżną.

⁽⁸⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/89/UE z dnia 23 lipca 2014 r., zob. również https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/policy/maritime_spatial_planning_en.

⁽⁹⁾ http://ec.europa.eu/environment/marine/international-cooperation/regional-sea-conventions/barcelona-convention/index_en.htm.

⁽¹⁰⁾ Nie ma obecnie aktu prawnego UE dotyczącego bezpośrednio wody balastowej, choć w rozporządzeniu (UE) nr 1143/2014 w sprawie działań zapobiegawczych i zaradczych w odniesieniu do wprowadzania i rozprzestrzeniania inwazyjnych gatunków obcych wspomina się o konwencji o postępowaniu z wodami balastowymi jako możliwym środkiem radzenia sobie ze stwarzającymi zagrożenie gatunkami inwazyjnymi.

⁽¹¹⁾ Dokument Rady nr 13398/16 (<http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13398-2016-INIT/en/pdf>).

⁽¹²⁾ Dz.U. C 451 z 16.12.2014, s. 64.

4.2. Długoterminowe korzyści wynikające ze zintegrowanego i międzysektorowego podejścia

4.2.1. Harmonizacja wymogów prawnych

4.2.1.1. Obecna sytuacja wymaga przeprowadzenia odpowiedniej oceny po upływie określonego dla państw członkowskich na 18 stycznia 2016 r. terminu zmiany przepisów krajowych i transpozycji dyrektywy 94/25/WE w sprawie rekreacyjnych jednostek pływających w wersji zmienionej dyrektywą 2003/44/WE. Dyrektywa ta została uchwalona w celu promowania zrównoważonego rozwoju tego sektora i zmniejszenia liczby wypadków jednostek pływających na morzu przez wprowadzenie standardowych wymogów dotyczących bezpieczeństwa użytkowników oraz emisji spalin i hałasu.

4.2.1.2. Te europejskie ramy prawne mają na celu usunięcie występujących między państwami członkowskimi różnic, które grożą utrudnieniem poruszania się w obrębie UE. Proces obowiązkowej harmonizacji przyniósł wiele wyzwań, które należy niezwłocznie zidentyfikować i przeanalizować, ponieważ wyraźnie widać, że na szczeblu Unii Europejskiej wciąż nie osiągnięto jednolitości w odniesieniu do wymogów. Brak jest koordynacji i jednolitości, czego przykładem są odmienne krajowe systemy szkolenia kapitanów statków⁽¹³⁾. Nieskuteczne i niewłaściwe zarządzanie tymczasowym procesem transpozycji może przynieść efekty odwrotne do zamierzonych i potencjalnie wpłynąć na konkurencyjność branży żegluga rekreacyjnej oraz wywołać skutki przeciwne do celów określonych w odniesieniu do turystyki wodnej i morskiej.

4.2.2. Konkurencyjność

4.2.2.1. W ostatnich latach różne podsektory tej branży doświadczały zmienności popytu oraz wahań występujących w całej branży turystycznej, na co wpływ miała także sytuacja gospodarcza panująca w krajach pochodzenia turystów. Następstwa niedawnych zamachów terrorystycznych w Europie i wzrost innych zagrożeń terroryzmem bez wątpienia będą miały wpływ na turystykę. Na przestrzeni lat turystyka okazała się być jednak niezwykle odporna, nawet w bardzo trudnych czasach, czego przykład stanowi szybkie ożywienie po kryzysie gospodarczym lat 2008–2009 i następujących po nim licznych kryzysach.

4.2.2.2. Wysokiej jakości produkty i usługi turystyczne nabierają coraz większego znaczenia; konieczna jest innowacyjność, a inwestycje muszą być gwarantowane. Trzeba zwrócić uwagę na dywersyfikację i ulepszanie produktów w całym łańcuchu wartości. Takie postępowanie może zdynamizować turystykę wodną i morską oraz w znacznym stopniu przyczynić się do poprawy atrakcyjności potencjalnych kierunków turystycznych. W ten sposób będziemy także mogli dostosować się do zmieniających się zachowań konsumenckich oraz do zmian demograficznych wpływających na modele podróżowania.

4.2.2.3. Klienci nabierają coraz większej odwagi i są bardziej skłonni korzystać z nowych rodzajów transportu i poszukiwać nowych doświadczeń. Zaproszenie do stworzenia tras wodnych promujących turystykę wodną, które zostało niedawno opublikowane przez Komisję i którego budżet wynosi 1,5 mln EUR, stanowi krok we właściwym kierunku. Inicjatywa ta pomoże w promowaniu powiązania z innymi sektorami gospodarki oraz w przyciągnięciu gości o specjalnych zainteresowaniach, takich jak gastronomia, kultura czy rekreacja.

4.2.2.4. W ramach swoich kompetencji Komisja podejmuje działania wspierające konkurencyjność i zrównoważony charakter sektora turystyki, co także może korzystnie wpłynąć na rozwój turystyki wodnej i morskiej.

4.2.2.5. Jednym z takich działań jest program COSME, z którego w ciągu ostatnich sześciu lat wspierano rozwój i promocję ponadkrajowych produktów turystyki tematycznej w takich dziedzinach, jak: turystyka morska, turystyka kulturalna, turystyka gastronomiczna, sportowa i uzdrowiskowa⁽¹⁴⁾. Inicjatywa EDEN również kieruje uwagę na mniej znane kierunki turystyczne, które wykazały się doskonałymi wynikami w zrównoważonym rozwoju turystyki⁽¹⁵⁾. W edycji z 2010 r. skoncentrowano się na miejscowościach leżących na wybrzeżach, nad rzekami i jeziorami, promujących innowacyjne podejście do swojej oferty turystyki wodnej.

4.2.2.6. Regiony mogą również korzystać z europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych⁽¹⁶⁾, jeśli chodzi o inwestycje w modernizację obszarów przybrzeżnych, przystani i portów, a także w zachowanie dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego na obszarach przybrzeżnych, jeżeli takie inwestycje przyczyniają się do realizacji istotnych celów tematycznych i stanowią element strategii terytorialnej. Komisja opublikowała również przewodnik⁽¹⁷⁾ zawierający kompleksowy przegląd możliwości finansowania sektora turystyki przez UE. Podmioty turystyki przybrzeżnej i morskiej mogą ubiegać się o odpowiednie fundusze z tych różnych programów.

⁽¹³⁾ Zob. również Dz.U. C 389 z 3.3.2016, s. 93.

⁽¹⁴⁾ https://ec.europa.eu/growth/sectors/tourism/offer/sustainable/transnational-products_en.

⁽¹⁵⁾ https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/eden/about/themes_en.

⁽¹⁶⁾ http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/guidance_tourism.pdf.

⁽¹⁷⁾ http://ec.europa.eu/growth/tools-databases/newsroom/cf/itemdetail.cfm?item_id=8496.

4.2.2.7. Efekt powiązania i promowania tych usług można osiągnąć przez tworzenie klastrów produktów i usług, które są w stanie wzbogacić ofertę dla odwiedzających, np. poprzez kierowanie ich zainteresowania na wszechstronną ofertę preferowanych produktów i usług, które będą się im wydawały szczególnie atrakcyjne. Koncepcja tworzenia klastrów staje się w turystyce coraz bardziej popularna, co wiąże się z oferowaniem specjalistycznych produktów i usług turystycznych. Ukierunkowane działania marketingowe umożliwiają wykorzystywanie dowolnych środków (zwłaszcza cyfrowych) pozwalających na bezpośrednie docieranie do wszystkich potencjalnych gości z myślą o stworzeniu bezpośredniego powiązania między tymi gośćmi a danym kierunkiem turystyki.

4.2.3. *Potencjał turystyki wodnej i morskiej w zakresie tworzenia miejsc pracy*

Inwestowanie w ludzi stanowi warunek wstępny zrównoważonego i konkurencyjnego wzrostu gospodarczego. Osiągnięcie tego celu wymaga strategicznego zarządzania zmianą w odniesieniu do szans rozwoju umiejętności, współpracy na poziomie całej branży oraz zaangażowania i przywództwa po stronie odpowiednich zainteresowanych stron. W ramach tego procesu konieczne jest zaangażowanie najważniejszych zainteresowanych stron polegające na dialogu społecznym i obywatelskim w dążeniu do określenia wspólnej strategii ukierunkowanej na wyzwanie, z którym mierzy się większość państw członkowskich UE. Może on także stanowić podstawę tworzenia nowych perspektyw zatrudnienia, zwłaszcza dla osób młodych, oraz zapewniania długoterminowej stabilności sektora, a także ochrony praw marynarzy w odniesieniu do warunków ich zatrudnienia na morzu i korzystania z udoskonalonego systemu kontroli przestrzegania przepisów.

4.2.3.1. W opinii w sprawie wzrostu gospodarczego i zatrudnienia w turystyce przybrzeżnej i morskiej⁽¹⁸⁾ Komitet stwierdził, że zaproponowane działania dotyczące przeprowadzenia badania potrzeb szkoleniowych oraz stworzenia w ramach portalu EURES komórki „niebieskich” miejsc pracy są ważne, lecz istotne są również działania Komisji z zakresu rozpowszechniania informacji i zwiększania świadomości w państwach członkowskich, tak by uwzględniły one dostępne wyniki badania w swoich krajowych strategiach politycznych dotyczących szkolenia. Szkolenia powinny być ukierunkowane zarówno na pracowników, jak i na pracodawców, a także na instytucje związane z turystyką. Szkolenia powinny też obejmować zwiększanie świadomości na temat znaczenia turystyki, europejskiego dziedzictwa i środowiska. Musi to figurować kształceniu obowiązkowym, tak by młodzi ludzie uczyli się o tym od najmłodszych lat.

4.2.3.2. Komisja podjęła wiele inicjatyw w celu rozwijania umiejętności w zakresie turystyki, korzystnych także dla niebieskich miejsc pracy. Jedną z nich jest „Nowy europejski program na rzecz umiejętności”⁽¹⁹⁾, ważny dokument strategiczny, który zawiera plan działania na rzecz współpracy sektorowej w zakresie umiejętności. Wskazano w nim turystykę jako jeden z sześciu sektorów pilotażowych do realizacji określonych działań opartych podejściu branżowym. W związku z tym pod koniec stycznia 2017 r. opublikowano zaproszenie do składania wniosków w ramach funduszu programu Erasmus+, z budżetem w wysokości 4 mln EUR. Z funduszu wspierane będzie utworzenie platformy kluczowych zainteresowanych stron sektora (w tym przedstawicieli branży i organizatorów kształcenia), którzy zaproponują działania i zalecenia na następne 5–10 lat. Platforma będzie analizować główne tendencje i potrzeby w zakresie umiejętności w sektorze, opracowywać konkretne działania w celu zaspokojenia krótko- i średnioterminowych potrzeb w zakresie umiejętności, aktualizować profile zawodowe i nowe programy nauczania, promować atrakcyjność sektora, a także zachęcać do mobilności studentów i osób poszukujących pracy.

4.2.3.3. W marcu 2017 r. w ramach COSME zostanie również opublikowane zaproszenie do składania wniosków z budżetem w wysokości 800 tys. EUR, by wspierać działania promujące wizerunek pracy w turystyce. Działania będą obejmować kampanie uświadamiające dotyczące istniejących już inicjatyw i narzędzi rozwoju umiejętności w turystyce, oraz dotyczące wizerunku pracy w turystyce, przez dostarczanie materiałów pomocniczych, wywiady i seminaria internetowe prezentujące pozytywne aspekty pracy w turystyce (tj. pracy w środowisku międzynarodowym, dynamicznej, na czasie). Działania będą ukierunkowane na przedsiębiorstwa turystyczne (w tym MŚP) i przedsiębiorstwa typu start-up, a także studentów i osoby poszukujące pracy.

4.2.4. *Dane statystyczne dotyczące gospodarki sektora*

4.2.4.1. Branża turystyki wodnej i morskiej jest niezwykle złożona i obejmuje zróżnicowane relacje między wieloma różnymi zainteresowanymi stronami. Poszczególne rodzaje działalności gospodarczej, które łącznie składają się na tę branżę, znacząco się między sobą różnią. Informacje statystyczne dotyczące turystyki morskiej i przybrzeżnej w państwach członkowskich nie zawsze są łatwo dostępne, a metody ich gromadzenia mogą być odmienne w poszczególnych państwach. Może to prowadzić do uzyskiwania niespójnych danych, a przez to wartości liczbowych, które mogą nie przedstawiać precyzyjnych wyników. Z uwagi na znaczenie tego sektora dla gospodarki europejskiej spójne i precyzyjne dane są absolutną koniecznością. Dzięki nim wszystkie podmioty w obrębie sektora będą mogły też dokładniej zrozumieć i poznać dynamikę sektora turystyki wodnej oraz jej wpływ na wyniki gospodarcze UE. Potrzebne narzędzie może

⁽¹⁸⁾ Dz.U. C 451 z 16.12.2014, s. 64.

⁽¹⁹⁾ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1223>.

sektorowi zapewnić metoda rachunku satelitarne turystyki ⁽²⁰⁾. Dane gospodarcze uzyskane za pomocą tego systemu mogą być połączone ze zbieraniem innych ważnych danych, które łącznie mogą stanowić „mechanizm wskaźnika zrównoważonego rozwoju”. Wiele państw członkowskich zna już to narzędzie, co ułatwi proces.

Bruksela, dnia 30 marca 2017 r.

Georges DASSIS
Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

⁽²⁰⁾ Rachunek satelitarny turystyki (RST), opracowany przez Światową Organizację Turystyki, stanowi standardowe ramy statystyczne i najważniejsze narzędzie ekonomicznego pomiaru turystyki. Zalecane ramy metodologiczne z 2008 r. (znane także jako TSA: RMF 2008) zawierają uaktualnione wspólne ramy koncepcyjne tworzenia rachunków satelitarnych turystyki.